

ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МАТЕМАТИК – ПРОФЕСОР КПІ БУКРЕЄВ БОРИС ЯКОВИЧ

Відкриття 1 вересня 1898 р. Київського політехнічного інституту потребувало вирішення великої кількості питань. Головними з них були:

- створення матеріальної бази, яка б цілком задовольняла навчальний процес і науково-дослідну роботу в інституті;
- створення та укомплектування необхідною науковою і педагогічною літературою науково-технічної бібліотеки;
- вдалий підбір професорсько-викладацьких кадрів.

Згідно з положенням про КПІ (1898), для забезпечення викладання усіх предметів в інституті було створено 35 кафедр, з них дві – математики [1].

Велика роль у комплектуванні першого педагогічного колективу КПІ належить першому ректору КПІ (1898-1902), видатному вченому, талановитому педагогу, блискучому організатору вищої технічної освіти в Росії і Україні професору В.Л.Кирпичову.

Педагогічний колектив КПІ вперше в країні започаткував конкурсний порядок призначення професорів кафедр виключно з осіб, які мають учений ступінь. Це був найдоцільніший метод комплектування кафедр висококваліфікованими фахівцями [2, с.469]. призначалися ординарні й екстраординарні професори.

Проф. В.Л.Кирпичов – досвідчений організатор вищої школи – вміло добирав професорсько-викладацькі кадри. Для роботи в інституті він запросив багатьох відомих вчених Києва, Москви, Петербурга, Казані, Харкова. Серед них визначні фахівці у галузі теоретичної механіки О.П.Котельников і О.М.Динник, математики В.П.Єрмаков, Б.Я.Букреєв, один з основоположників теорії різання металів К.О.Зворикін, геолог-мінералог О.В.Нечаєв, відомий вчений, металург В.П.Іжевський, теплотехнік О.О.Радціг, видатний фахівець мостобудування Є.О.Патон, обдаровані хіміки М.І.Коновалов і Л.В.Писаржевський, академік архітектури О.В.Кобелєв, художник М.К.Пимоненко. Пізніше на викладацьку роботу до інституту були запрошені всесвітньо відомі вчені – механіки С.П.Тимошенко, К.К.Симінський, С.В.Серенсен та ін. [3, с.9].

У другій половині XIX ст. розвиток математики і механіки в Київському університеті та Київському політехнічному інституті відбувався під впливом таких відомих учених як І.І.Рахманінов, П.Е.Ромер, М.Е.Ващенко-Захарченко, В.П.Єрмаков, Б.Я.Букреєв, Г.К.Суслов.

Професори математичних наук, не обмежуючись читанням лекцій, запровадили велику кількість вправ, що надало можливість студентам працювати самостійно над розв'язанням практичних задач.

У день святкування п'ятнадцятирічного ювілею КПІ В.Л.Кирпичов зауважив: "Особливим щастям для інституту, особливою вдачею, яка визначила його блискучий розвиток, була сама можливість залучити до складу його професорів видатних учених різних спеціальностей, їм найбільше зобов'язаний інститут своїм початковим облаштуванням і подальшим розвитком..." [4, с.36].

Усе це є наслідком тієї щасливої хвилі, яка принесла до інституту чудових учених, фахівців, які віддали закладові всі свої сили і вклали в нього зерно науки, що дало буйні сходи і багатий ужинок. Одним з них був математик Б.Я.Букреєв (1859-1962).

Видатний математик Борис Якович Букреєв найбільш яскрава та видатна постать в історії математики та наукової думки в нашій країні. Він був професором Київського державного університету і Київського політехнічного інституту, творець і керівник київської школи математиків. Народився у Львові у 1859 р.

Вищу освіту він здобув в Київському і Берлінському університетах. Працював в області геометрії, вищої алгебри, варіаційного числення та ін. Основні роботи присвячені теорії функції комплексної змінної, математичному аналізу, алгебрі і геометрії.

Б.Я.Букреєв автор численних наукових статей і підручників. Член Київського фізико-математичного суспільства, почесний член Московського математичного суспільства, нагороджений медаллю на честь 250-річчя з дня народження Леонарда Ейлера.

Після закінчення курсу на математичному факультеті Київського університету в 1883 р. залишений при університеті для підготовки до професури.

Борис Якович закінчив Київський університет у 1882 р.

З 1884 по 1886 рр. математик викладав геометрію на Вищих жіночих курсах.

У 1885-1959 рр. працював в Київському університеті (з 1889 р. – професор), читав всі математичні курси.

У 1886 р. після магістерського випробування, отримав звання приват-доцента з математики і в 1887 р. допущений до читання лекцій з теорії функції.

Весною 1887 р., після захисту магістерської дисертації "Про розкладання трансцендентних функцій на приватні дробі" ("Київські Університетські Вісті", 1886), відряджається за кордон, де зайнявся

теорією функцій у Фукса і Вейерштраса, теорією чисел в Кронекера, математичною фізикою в Гельмгольца.

Після повернення 1889 р. захистив докторську дисертацію "Про фуксові функції нульового рангу з симетричним основним полігоном" ("Київські Університетські Вісті", 1889).

З 1889 р. займає кафедру математики в університеті святого Володимира.

У 1898 р. його запросили викладати вищу математику на хімічному відділенні Київського політехнічного інституту, де він віддавав знання майбутнім інженерам.

З 1906 р. Б.Я.Букреєв стає професором Вищих жіночих курсів.

За своє життя він написав велику кількість наукових праць. Найбільш відомі з них: "Аналітичні вирази однозначних функцій" ("Київські Університетські Вісті", 1883-1884); "Застосування лінійних координат до розшуку рівнянь еволют" (1886); "Про розподіл коріння одного класу цілих трансцендентних функцій" ("Математична Збірка", 1893, т. XVII); "До питання про maximum і minimum функцій двох змінних" (Математична Збірка", т. XVI); "Про деякі співвідношення в теорії еліптичних функцій Вейерштраса" ("Київські Університетські Вісті", 1883); "Про деякі окремі випадки в питанні про maximum і minimum функцій трьох змінних" (Математична Збірка", т. XX); "Про деякі додатки теореми Міттаг-Леффлера" ("Київські Університетські Вісті", 1886); "Елементи теорії поверхонь" (Київ, 1900); "Елементи теорії поверхонь" (Київ, 1900); "Елементи теорії визначників" (Київ, 1907); "Введення в теорію рядів" (Київ, 1906); "Вчення про ірраціональні числа з точки зору Г.Кантора і Е.Гейне" (1911); "Елементи алгебраїчного налізу" (1912) та ін.

До кожної лекції професор Б.Я.Букреєв ретельно готувався. Його лекції відзначалися теоретичною глибиною, чіткістю, жвавістю і простотою викладу. Постійно виявляючи інтерес до найновіших науково-технічних досягнень, він використовував здобуті знання у своїх лекціях, домагався глибокого розуміння студентами суті поданої ним теми. Його лекції приваблювали величезну кількість слухачів різних курсів і факультетів. Б.Я.Букреєв був прихильником активної творчої роботи студентів. Влаштував захоплюючі практичні заняття, що сприяли розвитку творчого мислення студентів, їхньому зацікавленню дослідницькою роботою [5].

Наукові праці, широка ерудиція, багатючий педагогічний досвід ученого дали йому змогу читати лекції з різноманітних напрямків математики. Як педагог умів викладати матеріал ясно і бездоганно логічно. Він вважав, що у навчальних курсах слід уникати ускладнень, щоб зацікавити початківця, а не відлякувати його. Тонкощі математики, вважав

Букреєв, необхідні тільки математикам-фахівцям. До кінця свого життя вчений залишався та трудовому посту, віддаючи всі свої сили вихованню молодих кадрів.

Професор математики Букреєв залишився в історії науки як видатний фахівець в області теорії функцій і геометрії, продовжувач учення Лобачевського. Він написав десятки капітальних наукових праць, сотні статей. Особливо приголомшує надзвичайне творче довголіття цього ученого і педагога. Понад сімдесят років він працював професором Київського університету. Борис Якович очолив в Києві математичну кафедру ще в часи Софії Ковалевської.

Видатний довгожитель у науковому світі – киянин Борис Якович Букреєв – український математик в 96-річному віці написав підручник, до 100 років завідував кафедрою вищої геометрії університету. А на пенсію пішов після свого столітнього ювілею, коли вже почалася епоха космічних польотів. Його син Євгеній Борисович, хірург, блискуче видаляв гланди декільком поколінням киян.

Довге та яскраве життя Б.Я.Букреєва стало прикладом самовідданого служіння науці.

Завдяки його викладацькій роботі підготовлене не одне покоління студентів, які в подальшому внесли свій вклад в науку математику, чим продовжили справу життя свого вчителя.

1. Положение о Киевском политехническом институте императора Александра II. – К.: Работник, 1898. – 17 с.

2. Известия Киевского политехнического института императора Александра II. Отдел инженерно-механический. 1913 г. – К.: Тип. т-ва И.Н.Кушнеров и К⁰, 1914. – 493 с.

3. Беляков Г.Ф., Василенко Є.С., Волков М.Ф. Київський політехнічний інститут. Нариси історії. – К.: Наукова думка, 1995. – 319 с.

4. Иллюстрированный сборник материалов к истории возникновения Киевского политехнического института: Памяти Виктора Львовича Кирпичева, посвящает Киевское политехническое общество инженеров и агрономов. – К.: Тип. т-ва И.Н.Кушнеров и К⁰, 1914. – 143 с.

5. Боголюбов А.Н. Математики. Механіки: Биографический справочник. – К.: Наукова думка, 1983. – 639 с.